

INGLIZ TILI DARSLARIDA SUN'IY INTELLEKT VA VR (VIRTUAL REALLIK) TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING METODIK ASOSLARI

Tangirqulova K.S.

TerDMAU O'zbek tili va adabiyoti kafedrası o'qituvchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20581878>

Annotatsiya. Ushbu tezisdá ingliz tilini chet tili sifatida o'qitishda (TEFL/TESOL) sun'iy intellekt (AI) va virtual reallik (VR) texnologiyalarining o'rni yoritilgan. Zamonaviy raqamli vositalarning talabalarda nutqiy va lingvistik kompepentsiyalarni rivojlantirishdagi samaradorligi tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: Sun'iy intellekt, VR texnologiyalari, immersiv ta'lim, ingliz tili metodikasi, nutqiy kompetensiya, ChatGPT.

Аннотация. В данных тезисах освещается роль технологий искусственного интеллекта (ИИ) и виртуальной реальности (VR) в преподавании английского языка как иностранного (TEFL/TESOL). Анализируется эффективность современных цифровых инструментов в развитии речевых и лингвистических компетенций у студентов.

Ключевые слова: Искусственный интеллект, виртуальная реальность, цифровые инструменты, речевая компетенция, лингвистическая компетенция, преподавание английского языка.

Abstract. This thesis highlights the role of Artificial Intelligence (AI) and Virtual Reality (VR) technologies in teaching English as a foreign language (TEFL/TESOL). It analyzes the effectiveness of modern digital tools in developing students' speaking and linguistic competencies.

Keywords: Artificial Intelligence, Virtual Reality, digital tools, speaking competence, linguistic competence, English language teaching.

Globalashuv va raqamli transformatsiya davrida ingliz tilini o'qitish metodikasi tubdan yangilanmoqda. Bugungi kun talabasi faqat darslik va audio materiallar bilan cheklana olmaydi. Axborot asrida til o'rganuvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini ushlab turish va ularda real mulot ko'nikmalarini (soft skills) shakllantirish uchun an'anaviy metodlarni innovatsion texnologiyalar, xususan, Sun'iy Intellekt (AI) va Virtual Reallik (VR) bilan sintez qilish dolzarb masalaga aylandi.

Zamonaviy ingliz tili metodikasida axborot texnologiyalarining o'rni shunchaki ma'lumot uzatish tezligini oshirish bilan cheklanmaydi. Bugungi kunda ta'lim paradigmalarining o'zgarishi bevosita **Sun'iy intellekt (AI)** va **Virtual reallik (VR)** kabi immersiv (ya'ni, odamni o'z ichiga yutib yuboradigan) texnologiyalar bilan bog'liq. Ushbu vositalar til o'rganishning eng og'riqli nuqtalariga yechim bo'la oladi:

1. Sun'iy intellekt va "Shaxsiylashtirilgan ta'lim" (Personalized Learning) tizimi:

An'anaviy sinfxonada o'qituvchi 15-20 nafar talabaning har biriga bir xil tezlikda dars o'tishga majbur. Natijada kimdir mavzuni tez tushunib zerikadi, kimdir esa ortda qoladi. ChatGPT, Grammarly yoki sun'iy intellektga asoslangan mobil ilovalar esa har bir talaba uchun individual "shaxsiy repetitor" vazifasini bajaradi. AI platformalari talabaning yozma va og'zaki nutqini real vaqt rejimida tahlil qilib, uning eng ko'p xato qiladigan qismlarini (masalan, *Articles* yoki *Conditionals*) aniqlaydi va aynan o'sha xatolar ustida ishlash uchun moslashuvchan

(adaptive) mashqlarni generatsiya qiladi. Bu esa dars samaradorligini individual darajada maksimallashtiradi.

2. Virtual reallik (VR) va "Sintetik til muhiti" (Synthetic Language Environment):

Ko'p yillik metodik muammolardan biri – bu "sun'iy sinfxona" muammosidir. Talaba doska qarshisida inglizcha gapirgani bilan, baribir o'zbek yoki rus tilidagi ijtimoiy muhitda yashaydi. Bu esa unda doimiy psixologik to'siq (language barrier) yaratadi. VR ko'zoynaklari va maxsus dasturlar (masalan, *Immerse* yoki *Mondly VR*) bu to'siqni parchalab tashlaydi. Talaba ko'zoynakni taqqanida, u o'zini Londondagi kafeda buyurtma berayotgan, xalqaro aeroportda bojxona xodimi bilan gaplashayotgan yoki xorijiy kompaniyada biznes-taqdimot qilayotgan holatda ko'radi. Mazkur "immersiv metod" talabadagi qo'rquv gormonlarini kamaytirib, tilni stressiz, tabiiy emotsiyalar orqali xotirada muhrlashga xizmat qiladi.

Texnologiyaning asosiy vazifasi — o'qituvchini almashtirish emas, balki uni darsdagi rutinga aylanib qolgan grammatika tekshirish, lug'at yodlatish kabi mexanik vazifalardan xalos etib, bor diqqatini talaba bilan jonli muloqot va kreativ loyihalar ustida ishlashga qaratishidir.

Ushbu tadqiqot va metodik tahlillar natijasida quyidagi yakuniy xulosalarga kelindi:

Birinchidan, ingliz tilini chet tili sifatida o'qitishda (TEFL/TESOL) an'anaviy metodologiya o'zining maksimal imkoniyatlar chegarasiga yetib keldi. Endilikda til o'rganish shunchaki qoidalar va lug'at yodlash emas, balki jonli, raqamli va madaniy ekotizimda yashash demakdir. Sun'iy intellekt va virtual reallik texnologiyalari ushbu ekotizimning eng muhim poydevori bo'lib xizmat qilmoqda.

Ikkinchidan, zamonaviy texnologiyalarni darsga olib kirish shunchaki "moda" yoki trend emas, balki bugungi kun mehnat bozori talablariga mos keladigan mutaxassislar tayyorlashning strategik zaruratidir. Biroq, bu jarayonda "texnologik radikalizm"ga yo'l qo'ymaslik kerak, ya'ni darsni butunlay kompyuterga topshirib qo'yish metodik inqirozga olib keladi. Til — bu emotsiya, madaniyat va jonli muloqot vositasi bo'lgani uchun inson omili (pedagog mehri va yo'nalishi) doim birinchi o'rinda qoladi.

Yakuniy xulosa o'rnida aytish mumkinki, kelajak ta'lim tizimi texnologiyani inkor etuvchi emas, balki uning imkoniyatlaridan eng oqilona usulda foydalana oladigan **"Sinergetik pedagoglar"** qo'lida bo'ladi. Mahalliy konferensiyalar va ta'lim mutasaddilari oldida turgan eng dolzarb vazifa — o'qituvchilarimizning raqamli va metodik savodxonligini tizimli ravishda oshirish, ularni zamonaviy texnologik qurollar bilan ta'minlash va yangi avlod darsliklarini raqamli platformalar bilan integratsiya qilishdan iborat.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Hockly, N. (2023). *Artificial Intelligence in Language Teaching*. ELT Journal, 77(1), 101-106.
2. Lan, Y. J. (2020). *Immersion, Interaction, and Involvement: The Key to Virtual Reality Language Learning*. Educational Technology & Society, 23(4).